ИЗБОРНОМ ВЕЋУ
ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Предмет: Реферат комисије за избор у звање **доцента за ужу научну област Библијско-патристичка филологија**, предмет **Грчки језик**, са пуним радним временом.

Одлуком Изборног и Наставно-научног већа Православног богословског факултета број 01/4-492/3 од 06. јула 2017. године и решењем о образовању комисије за припрему реферата за избор у звање доцента за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет Грчки језик, број 02-611/2 од 05. септембра 2017. године, изабрани смо у комисију за припрему извештаја о пријављеним кандидатима за избор у звање **доцента за ужу научну област Библијско-патристичка филологија**, предмет **Грчки језик**, са пуним радним временом.

После увида у предложени конкурсни материјал имамо част и задовољство да Изборном и Наставно-научном већу Православног богословског факултета у Београду поднесемо следећи

РЕФЕРАТ

На расписани јавни конкурс, који је објављен у дневном листу *Информер*, у додатку *Послови* број 740, дана 30. августа 2017. године, пријавио се један кандидат – **др Милосав Вешовић,** асистент за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет Грчки језик, на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Кандидат је уз пријаву бр. 02-611/1 од 04. септембра 2017. године, уредно приложио сву конкурсом предвиђену документацију.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Кандидат је рођен 23. јуна 1972. године у Београду, где и живи. Стекавши основно и средње образовање, 1994. године уписао се на Одељење класичних наука

Филозофског факултета Универзитета у Београду и дипломирао 2002. године. На том Одељењу је 2004. године наставио своје стручно усавршавање на последипломским студијама Грецистичког смера код проф. др Александра Ломе. Године 2011. завршио је магистарске студије одбранивши магистарски рад под насловом „Лексичка породица *PISTIS, PISTOS* и њен семантички развој од најранијих времена до црквених отаца“. У октобру исте године уписао је другу годину докторских студија на Одељењу класичних наука Филозофског факултета Универзитета у Београду. Пошто је на докторским студијама положио све прописане испите са просечном оценом 10,00, у јуну ове 2017. године одбранио је докторски рад под насловом „Термини ΣΩΜΑ И ΣΑΡΞ у контексту формирања новозаветне антропологије – историјат, семантичка и компаративна анализа“ под руководством проф. др Александра Ломе.

Од 2005. године запослен је на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, до 2012. године као асистент-приправник, од 2012. године као асистент на предмету Грчки језик библијског и патристичког периода.

Од самих почетака студија др Вешовић се интересовао за новозаветни и старозаветни грчки језик и усавршавао се у том смеру. Његово бављење језиком *Новог Завета* и *Септуагинте* обухвата њихову специфичну морфологију, синтаксу и лексику, као и стилистику, те њихове различитости у односу на класични грчки језик и *koinē* дијалекат (хеленистички грчки језик).

Кандидат се поред грчког и латинског добро служи немачким, руским, енглеским и црквенословенским језиком.

2. НАУЧНИ РАД

2.1. Учешће на (међународним/националним) скуповима:

Кандидат је учествовао на три годишња симпозијума под називом *Српска теологија данас*, одржана на Православном богословском факултету Универзитета у Београду 29-30. маја 2009, 28-29. маја 2010. и 25-26. маја 2012.

2.2. Објављени научни радови:

M14

1. „Из семантике придева πιστός у Светоме Писму Новога Завета“, *Дни Адама Мицкевича в Крыму/Dni Adama Mickiewicza na Krymie, International Journal* (крымско-польски сборник научних работ, том 9, ур. А. К. Гадомский), 9 (2011), Симферополь 2011, 205-208 (коаутор са З. Ранковићем)

2. „Семантика лексеме τύπος у посланицама светог апостола Павла: однос грчког извора према латинском и словенским преводима“, *Теолингвистика, Међународни тематски зборник радова, Православни богословски факултет Универзитета у Београду*, 1 (2012), Београд 2012, 377-381 (коаутор са З. Ранковићем)

M24

3. „Pagan and Christian Consolation“, *Philotheos, International Journal for Philosophy and Theology, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, 9 (2009), Београд 2009, 90-98 (коаутор са Н. Путником)

4. „Семантика придева ἄπιστος у Јеванђељима и посланицама Светог апостола Павла“, *Стил, Међународни часопис/Style, International Journal, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, 9 (2010), Београд 2010, 421-427 (коаутор са З. Ранковићем)

5. „О једном значењу лексеме πίστις код Светог апостола Павла“, *Стил, Међународни часопис/Style, International Journal, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, 10 (2011), Београд 2011, 207-212 (коаутор са З. Ранковићем)

6. „Семантика лексеме πίστις у активној употреби у Новозаветној традицији“, *Стил, Међународни часопис/Style, International Journal, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, 11 (2012), Београд 2012, 251-264 (коаутор са З. Ранковићем)

M51

7. „Увод у Аристејево писмо Филократу“, *Богословље, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, LXVIII (2/2008), Београд 2008, 5-13 (коаутор са Н. Путником)

8. „Аристејево писмо Филократу“ (превод одабраних поглавља и коментари), *Богословље, Часопис Православног богословског факултета Универзитета у Београду*, LXVIII (2/2008), Београд 2008, 14-23 (коаутор са Н. Путником)

M62

9. Плутарх, „Утешни спис Аполонију“ (превод и коментари), *Lucida intervalla, Прилози Одељења за класичне науке*, 30 (2/2004), Београд 2006, 16-51 (коаутор са Н. Путником)

M63

10. „О појму τύπος код светог апостола Павла“, *Српска теологија данас 2009*, Зборник радова првог годишњег симпосиона одржаног на Православном богословском факултету 29-30. маја 2009, Београд 2010, 514-517 (коаутор са З. Ранковићем)

11. „Грчко-српске језичке везе у најстаријим српским рукописним минејима“, *Српска теологија данас 2010*, Зборник радова другог годишњег симпосиона одржаног на Православном богословском факултету 28-29. маја 2010, Београд 2011, 583-588 (коаутор са З. Ранковићем)

12. „Новозаветна употреба придева πιστός и њена рецепција у делима апостолских отаца“, *Српска теологија данас 2012*, Зборник радова четвртог годишњег симпосиона одржаног на Православном богословском факултету 25-26. маја 2012, Београд 2013, 643-647.

M71

13. Докторска дисертација: Термини σῶμα и σάρξ у контексту формирања новозаветне антропологије – историјат, семантичка и компаративна анализа, Филозофски факултет, Београд, 2017.

M72

14. Магистарски рад: Лексичка породица πίστις, πιστός и њен семантички развој од најранијих времена до црквених отаца, Филозофски факултет, Београд, 2011.

2.3. Приказ важнијих научних радова

(бројевима 1°–14° реферише се на претходни списак)

2.3.1. Магистарски рад

Одбрањен пред комисијом коју су поред ментора проф. Александра Ломе чинили проф. др Иринеј Буловић и проф. др Војин Недељковић (14°), овај рад броји 249 страница. За предмет рада изабрана је лексичка породица коју чине четири грчка термина од темељне важности за хришћанску мисао, глаголски придев πιστός 'веран, веродостојан' са својим негираним ликом ἄπιστος, глаголска именица πίστις 'поверење, вера' и деноминални глагол πιστεύειν 'веровати'. У раду компаративно-дијахронијским методом бива реконструисан семантички развој разматраних термина од њихових најранијих претхришћанских употреба до израстања у језички израз централног новозаветног концепта којим се успоставља нов однос између човека и Бога. Реконструкција се заснива на потанкој анализи њихових употреба спроведеној на три хронолошка пресека: у хеленској књижевности од њених почетака до римског доба, у делима хеленизованих Јевреја и у ранохришћанској књижевности, пре свега у Новом Завету. У прва два пресека захват је био нужно селективан, са тежиштем на најрепрезентативнијим узорцима, док је у трећем пресеку новозаветни канон обрађен са тежњом ка исцрпности. Сваком од четири термина посвећено је посебно поглавље унутар којег су његове потврде разврстане према филолошким критеријумима (фразеолошким обртима, рекцијама, лексичким спојевима, односима синонимије и антонимије). То значи да су све употребе размотрене у контексту, ширем или ужем, при чему је свуда придодат властити, максимално прецизан превод, поткрепљен или контрастиран са постојећим преводима на друге језике, пре свега немачки и енглески, а по потреби пропраћен релевантном дискусијом. Закључни налаз гласи да су размотрена четири термина испрва припадала разним доменима: моралном и сакрално-правном, затим и филозофском и политичком, а да је њихова религијска

конотација била неодређена и спорадична све до дела хеленизованих Јевреја, где се тек срећу назнаке њиховог израстања у стожере новозаветног концепта хришћанске вере; при том преласку из једне у другу традицију они, међутим, нису толико мењали значење колико контекст и свој значај у њему. Из закључка комисије за одбрану издвајамо мишљење „да је посреди озбиљна студија, која обимом и квалитетом свакако премаша задате оквире просечне магистарске тезе“. Чинимо то имајући у виду да некадашњи просечан магистарски рад по озбиљности и обиму није заостајао за данашњим докторским дисертацијама, и да је др Вешовић свакако један од последњих кандидата који се бирају у прво звање са таквом референцом.

2.3.2. Објављени радови

Из истраживања спроведеног при изради магистарске тезе проистекло је неколико научних радова. Пут којим се код придева πιστός, изворно ‘поуздан, веран’, развило активно значење ‘верујући’, поименичено ‘верник’, детаљно је прослеђен у два рада (1°, 12°), где бива показано да он има своје полазиште у новозаветној конструкцији πιστεύειν εἰς Θεόν ‘веровати у Бога’, одакле изостављањем подразумеване допуне настаје апсолутна употреба у новозаветним списима, доцније прихваћена у делима апостолских отаца. Подједнако подробно оцртан је семантички развој негираног лика ἄπιστος од његовог изворног значења ‘неповерљив’ до поименичења ‘нехришћанин, незнабожац, јеретик’ као антонима новозаветном значењу πιστός (4°). Између веома честих употреба речи πίστις у Новом Завету и код самог Св. Павла издвојена је једна у Павловом говору на атинском Ареопагу, једина где та реч има значење ‘доказ’; како је она у том значењу добро посведочена у ранијој грчкој филозофији, умесном се чини претпоставка да ју је апостол употребио како би своју проповед приближио публици, коју су чинили пагански филозофи (5°). Са овим радом узајамно се допуњава чланак где се потанко разматра активна употреба исте речи у Новом Завету и новозаветној традицији (6°). Реч је о суштинском отклону од претхришћанског значења πίστις ‘поверење’ до кога је дошло његовим ограничењем на искључиви објекат ‘Бог, Христос’. У том значењу ‘вера у (једног, хришћанског) Бога, Христа’ термин је са христијанизацијом усвојен и преведен у разним језицима (лат. *fides* > ит. *fede*, *foi*, *faith*, нем. *Glaube*, стслов. вѣра), који су

онда били принуђени да у научној терминологији посегну за лат. *religio* да би означили друге, нехришћанске религије. Већина ових радова рађена је у коауторству са проф. др Зораном Ранковићем, које их је обогатило увидима у црквенословенске преводе датих термина и њихових контекста. Плод исте сарадње је и чланак о лексеми τύπος код Св. Павла (2°, допуњена и поправљена верзија саопштења са скупа 10°), где се предочава широк семантички распон покривен овим важним термином од техничких до филозофских значења ('калуп, одливак; модел, узор, образац, (пра)лик, *тип*') уз осврт на његове латинске и словенске преводе, као и истраживање фонетске адаптације грчких речи и имена у најстаријим српскословенским рукописним минејима (11°). Уводни чланак и коментарисан превод извода из Аристејева писма Филократу (7°, 8°) приближавају на најбољи начин српском читаоцу не само садржај него и сложену проблематику повезану са ауторством и временом настанка тога списа који представља главни извор за настанак Септуагинте, грчког превода Мојсијевог Петокњижја. Са истим коаутором, Ноелом Путником, кандидат је написао веома добру књижевноисторијску расправу на енглеском језику (3°) у којој се антички књижевни род „утехе" (*consolatio*) разматра кроз поређење списа по двају паганских и хришћанских аутора; показује се како друга двојица – Аугустин и Амбросије – класичне конвенције жанра надограђују специфичном хришћанском есхатологијом. Предрадња за ту студију био је рад о утешним списима Плутарха и Сенеке, у којем се кандидатов удео састоји у преводу са грчког половине Плутарховог списа *Consolatio ad Apolonium* 9°).

2.3.2. Дисертација

Докторска теза Милосава Вешовића „Термини σῶμα и σάρξ у контексту формирања новозаветне антропологије – историјат, семантичка и компаративна анализа" (14°) броји 277 страница. У њој се, упоредо и контрастивно, разматрају два грчка термина везана, у најширем смислу, за појам телесности, због посебне вредности и значаја које су оба попримили у језику Новог Завета. Оправдано видећи у том развоју једно од важних поглавља културне историје, кандидат је себи ставио у задатак да га појасни тако што ће проследити оба термина кроз цео претходни историјат њихових употреба до онога што означава као њихове „крајње

антрополошке и теолошке исходе“ у новозаветним списима. Рад се састоји из следећих главних целина: *Увод* (стр. 2–14), *Разматрања етимологије* (стр. 15–20), *Семантичка анализа употребе термина σῶμα* (стр. 21–167), *Семантичка употреба термина σάρξ* (168–256) и *Закључка* (257–264). На крају је дато разрешење скраћеница и списак коришћених извора и литературе, укупно 217 библиографских јединица на старогрчком, латинском, српском, енглеском, немачком и француском језику. У *Уводу* се подробно разлаже оно што је већ назначено насловом: предмет и циљ рада, као и методолошки приступ, одређен као „компаративно-дијахронијски“, и образлаже избор разматраних примера — који је, с обзиром на обилну посведоченост обају термина, морао бити селективан — на основу њихове релевантности за историју идеја у развојном луку од хомерских спевова, као најстаријих споменика грчке и европске књижевности, до светопавловског осмишљења хришћанске доктрине. При том ограничењу, захват је добро промишљен и широк: са изузетком незаобилазног Хомера, песничка дела су селективније ексцерпирана, тако што је предност дата онима са већим мисаоним набојем, какве су класичне атичке трагедије и Пиндарове оде; посебна пажња посвећена је филозофима, од пресократоваца преко Платона до Плутарха; нису запостављени историографи и беседници, нити су пренебрегнуте неке занимљиве епиграфске потврде; са добрим основом укључени су списи хеленизованих Јевреја Филона Александријског и Јосифа Флавија, а наравно и Септуагинта, на коју се неке новозаветне употребе непосредно наслањају. Сведочанства Новог Завета узета су у обзир *in extenso*. На тај широк и промишљен увид у изворе надовезује се критички преглед савремених интерпретација двају термина у новозаветном контексту, међу којима се истичуУлтманов егзистенцијални приступ и културно-антрополошка (а заправо социолошка) интерпретација Дагласове. *Разматрању етимологије*, које даје поуздану информацију на основу релевантне литературе, следи средишњи и највећи део рада, који се састоји у преиспитивању замашног корпуса потврда. Чине га две семантичке анализе употребе свакога од двају разматраних термина, најпре σῶμα а потом σάρξ, Обе су сегментиране унутар себе хронолошки и проблематски, покривајући временски распон од неких осамсто година, од хомерског доба до почетка хришћанске ере. Свака је подељена на два

главна поглавља, потврде у хеленској књижевности и у оне Новом Завету, с тим што се прве распоређују у потпоглавља по семантичком принципу а међу новозаветнима бивају издвојене употребе код апостола Павла. Појединачни примери анализирају се темељно и детаљно; редовно бива наведен контекст оригинала пропраћен кандидатовим властитим, што је могуће прецизнијим преводом, коме се, ради контроле, у фуснотама придодају постојећи преводи на светске језике, поглавито енглески и немачки. У коментару су поред традиционалних филолошких примењени и модерни интерпретативни поступци, какав је семиотички, који посебну пажњу посвећује бинарним опозицијама какве су, σῶμα : ψυχή у грчкој филозофији или σάρξ : πνεῦμα у јудеохришћанској књижевности. Заснован на тој темељној анализи, *Закључак* полази од сазнања да је јудеохришћанској традицији био стран хеленски, платонистички спиритуализам заснован на дуалистичком поимању душе и тела као њене тамнице (или гроба) и онда показује да је реч σῶμα, код Хомера примењивана само на мртва тела, доцније на неживе и апстрактне тродимензионалне облике али и на људске особе без интегритета, робове, код Св. Павла доживела преображај у духу хришћанске есхатологије, засноване на средишњим христолошким догађајима, Христовој смрти и његовом васкрсењу, у следу којих је дотад пасивно људско тело постало храм Светога Духа, а целокупна хришћанска заједница мистично се објединила са телом Христовим. Док се ту „на онтолошкој вертикали назначавају човеков помак и његов прелазак из ‘старог’ у ‘ново’ стање“, за термин σάρξ закључује се да, иако је – вероватно под утицајем хебрејског еквивалента *bāśār* – накнадно попримио конотацију животне активности, ипак остаје на хоризонтали човекових овоземаљских страсти и преокупација. Коначни суд комисије за одбрану у саставу проф. др Александар Лома (ментор), проф. др Иринеј Буловић, проф. др Војислав Јелић и доц. др Дарко Тодоровић гласи: „Одлука да се термини σῶμα и σάρξ заједно узму у разматрање показала се оправданом и плодоносном, обогаћујући историјску семантику грчкога језика и укупну културну историју новим увидима и сазнањима. То не би било могуће без великог уложеног труда, акрибије и аналитичке проницљивости, што је све кандидат у изради ове тезе на убедљив

начин показао, пруживши њоме тражени научни допринос и положивши, у очима ове Комисије, испит научне зрелости.“

3. ОЦЕНА ИСПУЊЕНОСТИ ЗАКОНСКИХ УСЛОВА И КРИТЕРИЈУМА ЗА ИЗБОР У ПРЕДЛОЖЕНО НАСТАВНИЧКО ЗВАЊЕ

3.1. ОПШТИ УСЛОВ

Кандидат је одбранио докторску дисертацију на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета Универзитета у Београду и тиме стекао звање **доктор наука – класичне науке**.

3.2. ОБАВЕЗНИ УСЛОВИ

3.2.1. Кандидат за избор у звање доцента за ужу научну област област Библијско-патристичка филологија, предмет Грчки језик, др Милосав Вешовић одржао је приступно предавање на Православном богословском факултету Универзитета у Београду 05. октобра 2017. године од 15:00 до 15:40 на тему „Уводне напомене о језику Септуагинте“. После приступног предавања и појединачних оцена свих чланова Комисије, утврђено је да је кандидат одлично испунио све циљеве и задатке предавања будући да је предавање оцењено највишом оценом 5,00 (пет) и да кандидат испуњава тражени услов за избор у звање доцента, што је записником и потврђено.

3.2.2. Кандидат др Милосав Вешовић је у свом вишегодишњем раду на Православном богословском факултету био ангажован на извођењу вежби на основним студијама из предмета Грчки језик. На основу података **студентске евалуације** путем „Упитника за вредновање педагошког рада руководиоца вежби“ студенти су оценили рад др Милосава Вешовића следећим оценама:

Школска 2016/2017 – просечна оцена: 4,74

Школска 2015/2016 – просечна оцена: 3,84

Школска 2014/2015 – просечна оцена: 3,75

3.2.3. Обавезни услов за први избор у звање доцента, „један објављен рад из категорије М20 или три рада из категорије М51 из научне области за коју се бира“,

као и „саопштен један рад на научном скупу, објављен у целини“, овај кандидат је испунио и премашио објавивши досад **четири рада из категорије М24 и три рада из категорије М63**. Осим тога, објавио је по два рада из категорија М14 и М51 и један из категорије М62.

3.2.4. Др Милосав Вешовић је учествовао на три научна скупа националног значаја, из којих су проистекли његови радови из категорије М63 (в. 2.1 и 2.2).

3.3. ОСТАЛИ ИЗБОРНИ УСЛОВИ

Будући да се за избор у звање доцента траже додатни услови који су изражени у табели Г2, потврђујемо да др Милосав Вешовић испуњава одреднице:

3.3.1. Стручно-професинални допринос: др Милосав Вешовић био је члан комисија за одбрану завршних радова на академским мастер студијама.

3.3.2. Што се тиче доприноса академској и широј заједници, др Милосав Вешовић је члан Друштва за стране језике и књижевности Србије.

4. УКУПНА ОЦЕНА

Укупна оцена долепотписане комисије гласи да кандидат др Милосав Вешовић испуњава све услове за тражено звање, како формалне тако и суштинске. Његов научноистраживачки профил лепо се уклапа у ужу научну област за коју се бира, а његов досадашњи педагошки рад препоручује га за наставу предмета Грчки језик на Православном богословском факултету.

5. МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу свега изложеног, а према Закону о високом образовању (Службени гласник РС, бр. 88/2017), Статуту Православног богословског факултета (Пречишћен текст бр. 01/5–498/4 од 06.07.2017. године), Правилнику о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду“, бр. 142/2008, 150/2009 и 160/2011), Правилнику о изменама и допунама Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у

Београду (Гласник Универзитета у Београду, бр. 196), Правилнику о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду (Гласник Универзитета у Београду, бр. 192, бр. 195 и 197), као и Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду (Гласник Универзитета у Београду, бр. 195), Комисија сматра да су се стекли сви услови да се др Милосав Вешовић**,** досадашњи асистент на Катедри за филологију на предмету Грчки језик на Православном богословском факултету Универзитета у Београду изабере у звање **доцента** на основу објављеног конкурса на који се пријавио као једини кандидат. Будући да испуњава све услове предвиђене законом, предлажемо Наставно-научном и Изборном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду **да прихвати реферат Комисије и упути предлог Стручном већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Београду за избор др Милосава Вешовића у звање доцента за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет Грчки језик**, са пуним радним временом.

Београд, 21. октобар 2017. године.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Александар Лома,
редовни професор
Филозофског факултета
Универзитета у Београду

др Јелена Фемић-Касапис, доцент
Православног богословског факултета
Универзитета у Београду

др Зоран Ранковић, редовни професор
Православног богословског факултета
Универзитета у Београду